

Oponentský posudek disertační práce mgr. Veroniky Broučkové „Poezie básníků Literární skupiny“

Předložená disertační práce se vyznačuje zřetelným vymezením materiálu i čitelnou metodou výkladu a konceptualizace problémů, které s takto traktovaným výkladem souvisejí. Také rozsah práce je adekvátní požadavkům kladeným na práce disertační; tento rozsah je zároveň vůči zvolenému tématu funkční, materiál zde ani nezbyvá, ale ani není uměle rozšiřován a nastavován. Proto budiž hned na úvod řečeno, že jde o práci zcela přiměřenou kritériím na disertační práce kladeným a že ji lze vskutku bez výhrad jako práci, jejíž autorka se uchází o titul Ph.D., posuzovat.

Práce volí metodu historického výkladu, který je opřen především o studium primárních pramenů. Toto východisko je dané už tím, že o Literární skupině se v souhrnných dějinných pracích dočítáme vesměs jen několik opakujících se sumarizačních tvrzení. Doktorandce se proto ani nenaskýtá možnost založit práci na dosavadních reflexích; jak známo, tato situace mívá své výhody i nevýhody. A ihned dodejme, že v tomto případě se ukazuje jako výhodná. Doktorandka může svůj výklad přirozeně založit na primárních textech a jejich základních tématech, topoi a motivech jak v kontextu jednotlivých autorských děl, tak i ve skupinovém kontextu jako celku.

Analýza a výklad, jež se koncentrují na stěžejní témata Literární skupiny namísto na segmentaci po jednotlivých autorských osobnostech, se mi v tomto případě jeví jako oprávněný a funkční postup právě proto, že jde o zřetelně skupinové vystoupení, navíc o vystoupení autorů začínajících; u autorů tohoto typu ještě nemají profilová témata a motivy autorského díla – a to ani v horizontu jejich dobové recepcce – pevné kontury. Tato neusazenost a neustálenost dává oprávnění i tomu, že autorka označuje řadu kapitol disertace krátkým sloganovitým citátem; signalizuje tím provizornost a nevyhnutelnou přibližnost redukce vytvářené titulem kapitoly.

Práce se jako celek zručně a poučeně pohybuje jak v primárním pramenném materiálu, tak i v trsech dobové a pozdější sekundární literatury. Autorka překládá v poznámkách cizojazyčné citáty, zvládá bibliografické podchycení citovaného, spektrum využívaných sekundárních zdrojů je bohaté a různorodé. Autorka se snaží dobírat se relevantních závěrů, srovnávat jednotlivá díla i způsoby traktování obdobných témat, motivů a topoi v každém z analyzovaných děl. Směřování k celostnosti a celistvosti práce jak z hlediska využitého materiálu, tak i z hlediska vlastního metodologického přístupu, je dalším pozitivním rysem předložené práce.

Autorka pracuje, myslím, velice uvážlivě s lineárně vývojovými výkladovými nástroji. Nesnaží se za každou cenu postulovat chronologické linie posunu a novosti, srovnávat jednotlivá díla autora z hlediska proměn. Celek materiálu si konceptualizuje jako pole, v němž jednotlivé tvůrčí diskursy vytvářejí variace, polyfonická souznění, ale nepoddávají se za každou cenu systémovým vztahům, z nichž by vyplynulo jednoznačné celostné řešení.

Výtky, které mám vůči textu předložené disertace, jsou vesměs dílčího rázu. Nicméně bych byl rád, kdyby je autorka v průběhu obhajoby vzala v potaz:

1) Práce s citáty. Značné množství citátů v textu disertace považuji za oprávněné, protože znalost většiny sbírek členů Literární skupiny není součástí kulturní encyklopedie ani naší živé paměti. Problém nicméně spatřuji v tom, že autorka těmito citáty svoji argumentaci ilustruje a uzavírá. Citátem dokládá interpretační výkladové propozice, které vlastním jazykem vyslovila předtím. Myslím, že ve stadiu dokončování doktorského studia již sama dobře ví, že nějaký citát lze pro danou propozici vyhledat vždy. Citát by proto neměl být uzavírajícím „důkazem“, ale naopak něčím, co je třeba interpretačně pootevřít, pracovat s tím. Citátem by měla výkladová argumentace začínat, a nikoli končit. Takto práce s básnickým materiálem vyznívá poněkud amúzicky: je nabízen k doslovnému čtení, je využíván k dovolávání se souhlasu a porozumění, namísto aby nám autorka prací s textem odhalovala to, co my, ne-specialisté na Literární skupinu, při běžném čtení nepostřehneme.

2) Způsob argumentace. Autorka pochopitelně hledá, co je v psaní Literární skupiny „typické“, co se poddá zobecnění. Proto používá výkladové atributy typu „příznačné“, „podobné“, „(je) zřejmé“. Někdy však takto komparativně staví úsek básně jednoho autora dle mého soudu příliš přímočaře proti citátu z autora a textu jiného. Přece jen, mám dojem, i verše básníků Literární skupiny nejsou proklamacemi, ale jsou koncipovány jako celky jednotlivých básní a sbírek. Proto by ona citační de-kontextualizace snad místa mohla být i opatrnější: nehledat „klíčové“ verše a části básní, ale věnovat pozornost i textovému celku, jenž obvykle znění jakékoli části rámuje a modifikuje.

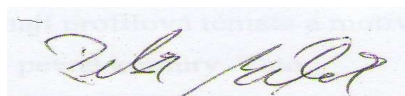
3) Jazyková a stylizační rovina. Autorka mohla, myslím, práci ještě více očistit od školské výkladové dikce. Když na str. 36 říká „Na úvod kapitoly bych připomněla Rotheho rozlišování termínů...“, čtenář odborného textu nutně reaguje: „Tak to prostě připomeň. Proč to nesmělé kondičiální „bych“?“ A v textu je těchto uvozovacích „bych“ hned několik. Obdobně vyznívají i „oslí“ můstky propojující jednotlivé úseky. Např. na str. 81-82 následuje po analýze Šaldových *Zástupů* nový odstavec započatý větou: „Eckart von Sydow vyjádřil v podstatě totéž, avšak...“. To jsou přece dva zcela mimoběžné diskursy a jejich propojení musí být nějak argumentačně podloženo. Dotaženo jen mírně do důsledku, mohli bychom

dojít až k tomu, že všichni na poli literatury říkají v podstatě totéž. Rozkolísán je i způsob přiřazování díkce básně jejímu původci: někde se mluví o tom, že něco říká lyrický subjekt, jinde básnický subjekt, jinde básník. Jde vesměs o citáty básní, nicméně rozdíl v tom, zda tato označení odkazují k témuž, či zda jsou míněna synonymicky, jsem nepochopil. Někdy se větná stylizace poddá kouzlu nechtěného: „V následující sbírce *Nesrozumitelný svatý* jeden takový Píša naznačuje.“ (s. 161); autorka jistě nechtěla říci „jeden takový Píša“, ale stylizace věty k takovému čtení ponouká.

3) Překlepy: Vyskytují se výjimečně, ale jsou. Např. „lietratura“ (s. 116, poznámka pod čarou) či opakované „1971a“ u Vlašínovy edice *Avantgarda známá a neznámá*: je-li u autora uváděn v daném roce jediný titul, není třeba jej přece specifikovat pomocí písmen abecedy.

Jako celek předložená disertační práce svým rozsahem, metodologickým i materiálovým způsobem zpracování i nabídnutými výkladovými rezultáty splňuje bezesporu kritéria na disertační práce kladená. Prokazuje, že Veronika Broučková nejen dobře prostudovala poměrně rozsáhlý materiál básnického díla členů brněnské Literární skupiny i relevantní dobovou a pozdější literaturu k tématu, ale že je také schopna napsat práci, která dodržuje postupy soudobého literárněhistorického myšlení. **Práci proto doporučuji k obhajobě a souhlasím s tím, aby byla přijata a uznána jako práce disertační.**

V Praze dne 26. 11. 2007

Doc. PhDr. Petr Bílek, CSc.,
Ústav české literatury a literární vědy,
Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze

Oponentský posudek disertační práce Mgr. Veroniky Broučkové

Poezie básníků literární skupiny

Tématem své disertační práce *Poezie básníků Literární skupiny* se mgr. Veronika Broučková vrací do období, které představuje z hlediska potřeb soudobé literárněhistorické rozpravy velkou výzvu. Nejde ani tak o rovinu originálních archivních průzkumů, které by zaručily objev nových materiálů a tím uvozovaly sérii dosud neočekávaných východisek, jako spíše o způsob kladení otázek, které by opětně zhodnocovaly dobové diskuse a konfrontovaly je z hlediska současné oborové, ale také širší společenské diskuse.

Vracíme se totiž do období, jehož zdánlivě úzce založené polemiky, odvíjející se od potřeby vymezit nové pole básnických postupů, úzce korespondovaly s široce prožívanou potřebou zásadní revize celospolečenského uspořádání, s vůli vytvořit nový typ člověka, nový typ společnosti, jež by zohlednila uskutečnění spravedlivého sociálního modelu. Série disparátních, mnohdy obtížně přehlednutelných dobových diskusí představuje z tohoto pohledu pro současného literárního historika výzvu. Z dobového mnohohlasí dnes nadmíru zřetelně vystupují různorodé konstelace, které umožňují nahlížet důsledky intelektuálních a uměleckých debat ve světle ideologicky nezatížené reflexe a umožňují vytvořit relevantní pole pro inovující historický komentář.

Svébytnou pozici v dobové diskusi zaujímaly rovněž aktivity brněnské Literární skupiny (dále LS), jež byla založena a vystupovala jako určitý generační pandán k aktivitám pražského Devětsilu. Zejména díky jejímu teoretickému mluvčímu Františku Götzovi, ale zejména na základě beletristických prací jejích členů můžeme mapovat konstituci ojedineleho uměleckého a politického směřování, který již ve své době konstituovalo alternativu k radikální levicové poloze uvnitř nejmladší avantgardní generace.

Veronika Broučková zúžila perspektivu své analýzy do několika stěžejních perspektiv. První představuje pojem expresionismu, který mluvčí a členové LS deklarovali jako východisko svého uměleckého postupu s tím, že se neomezili pouze na pasivní převzetí zahraničních modelů, nýbrž se pokusili o vytvoření specifické metamorfózy tohoto uměleckého směru, a to jak v rovině umělecké, tak v rovině noetického a etického fundusu. Autorka se zaměřuje zejména na dvě koncentrovaná témata – a to na téma „smrti“ a téma „srdce“. Jejich prostřednictvím si všímá návazností na německé a francouzské vzory, stejně jako se pokouší o formulaci specifik, které do těchto souvislostí vnesli básníci LS. Tento pohled autorka koncentruje zejména k otázce tvůrčího vyjádření specifické religiozity těchto básníků, která v sobě spojuje výraz soucitu s bližním v nejobecnější rovině, zároveň však evokuje prostřednictvím transformace tradičních náboženských symbolů vizi nové, sociálně spravedlivé společnosti. Dalším výrazným tématem, které stojí ve středu autorčiny pozornosti, je téma kolektivismu, které výrazně odráží jedno z klíčových center dobové diskuse. Zde lze dobře vyzorovat specifika, na jejichž základě se LS vymezovala vzhledem k dobovým diskusím o tomto tématu – kritéria obecně formulované humanity a vzájemného smíření, která představovala ovšem (jako protiklad k vyhraněné, třídně založené argumentaci Devětsilu) obecnější, a proto napadnutelnější variantu stanoviska mladé generace. Závěrečné kapitoly práce pak tvoří analýza reflexe aktivit LS z pohledu generační diskuse, a zároveň souborné zhodnocení postojů dvou generačně odlišných kritiků – jednak Františka Götze, zejména pak F. X. Šaldy, k němuž se valná část tehdejší mladé generace utíkala coby k obháji a autoritě, zejména v polemikách s příslušníky liberální generace Čapkovy a Peroutkovy.

Práce Veroniky Broučkové představuje podnětný vhled do problematiky umělecké a kulturně-politické diskuse v rámci poválečné avantgardy, je opřena o solidní materiálový

fundament co do primární a sekundární literatury a poukazuje k celé řadě aktuálních odborných otázek.

Práce ve všech ohledech splňuje nároky kladené na práci disertační a doporučuji ji proto k obhajobě.

A handwritten signature in black ink on a light blue background. The signature is written in a cursive style and reads "Jan Wiendl".

Praha, listopad 2007

PhDr. Jan Wiendl, Ph.D.